

Täysistunto

Tiistai 25.2.2020 klo 14.00—21.17

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain ja työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 12/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

14.52 **Työministeri Tuula Haatainen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia ja työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettua lakia. Esitys koskee työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmää, joka muodostuu henkilöasiakasrekisteristä, työnantajarekisteristä ja palveluntuottajarekisteristä. Esitys koskee myös työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa, niin sanotussa TYP-toimintamallissa käytössä olevaa monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriä — jota kutsutaan TYPPI-rekisteriksi — joka on henkilöasiakasrekisterin osarekisteri.

Henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö on olennaisesti muuttunut EU:n yleisen tietosuojasetuksen tultua voimaan toukokuussa 2018. Nykyiset TE-toimiston asiakastietojärjestelmää koskevat säännökset eivät kaikilta osin ole yleisen tietosuojasetuksen mukaisia, ja näin ollen tämän lain kautta säännöksiä tullaan muuttamaan.

Yleisessä tietosuojasetuksessa rekisterinpitäjälle asetetaan vastuita ja velvollisuuksia, eli rekisterinpitäjä vastaa siitä, että tietosuojasetuksessa säädettyjä henkilötietojen käsittelyä koskevia periaatteita on myös noudatettu. Rekisterinpitäjäksi tulee osoittaa sellainen taho, joka tosiasiallisesti käyttää rekisterinpitäjälle kuuluvaa määräysvaltaa ja voi toteuttaa rekisterinpitäjälle kuuluvat velvoitteet.

Nyt voimassa olevan lain mukaan työ- ja elinkeinoministeriö ja TE-toimistot ovat asiakastietojärjestelmän rekisterinpitäjiä. Käytännössä kuitenkin työ- ja elinkeinoministeriön puolesta rekisterinpitäjän tehtäviä on jo pitkään hoitanut niin sanottu KEHA-keskus, joka on ely-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus. Ministeriö vastaa ainoastaan asiakastietojärjestelmän strategisen tason ohjauksesta ja seurannasta. Näin ollen, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei enää ole tosiasiallista roolia asiakastietojen käsittelyssä, tässä esityksessä ehdotetaan, että KEHA-keskus ja TE-toimistot olisivat TE-toimiston asiakastietojärjestelmän yhteisrekisterinpitäjiä. Rekisterinpitäjien keskinäisen vas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2020 vp

tuunjaon mukaan KEHA-keskus vastaisi yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitetusta säännökennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta, henkilötietojen käsittelyn turvallisuudesta ja tietojärjestelmän tietoturvallisuudesta.

Työhallinnon henkilöasiakkaiden tiedot ovat julkisuuslain nojalla salassa pidettäviä tietoja. Tästä syystä onkin hyvin tärkeää turvata henkilötietojen asianmukainen käsittely julkisissa työvoima- ja yrityspalveluissa ja monialaisessa yhteispalvelussa. Nyt voimassa olevia säännöksiä näin ollen täsmennettäisiin ja täydennettäisiin siten, että laissa säädettäisiin kattavasti asiakastietojärjestelmän käyttöoikeuksista.

Esityksessä ehdotetaan, että KEHA-keskus myöntäisi hakemuksesta käyttöoikeuden asiakastietojärjestelmään ja asiakastietojärjestelmän käyttö edellyttäisi aina henkilökohtaista käyttöoikeutta. Laeissa säädettäisiin yksityiskohtaisesti, mihin tehtäviin käyttöoikeus voitaisiin myöntää. Käyttöoikeus olisi rajattava sisällöltään, laajuudeltaan, valtuuksiltaan ja kestoaltaan siihen, mikä on henkilön tehtävien hoitamisen kannalta välttämätöntä.

KEHA-keskus vastaisi käyttöoikeuksien hallintaan ja lokitietojen keräämiseen liittyvistä tehtävistä. KEHA-keskuksen olisi poistettava käyttöoikeus, jos myöntämisen edellytykset eivät enää täyty tai jos asiakastietojärjestelmään tallennettuja tietoja on käsitelty säännösten vastaisesti. Käyttöoikeutta olisi muutettava, jos myönnetty käyttöoikeus ei enää vastaisi sitä tarkoitusta, johon se on myönnetty.

Näiden tallennettujen tietojen säilyttämistä koskevat määräajat myös yhtenäistettäisiin, ja kokonaissäilytysaika lyhennettäisiin viidestä vuodesta neljään vuoteen. KEHA-keskuksen olisi pääsääntöisesti poistettava tiedot asiakastietojärjestelmästä, kun asiakkuuden päättymisestä on kulunut neljä vuotta. — Kiitos.

14.57 Petri Honkonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä Euroopan unionin tietosuojasetus on todellakin monella eri hallinnonalalla johtanut toimenpiteisiin, ja täytyy sanoa, että en näihin seurauksiin siltä osin ole ollut kauhean tyytyväinen, koska varsinkin monet kolmannen sektorin toimijat — yhdistykset, kansalaisjärjestöt — ovat joutuneet vaikeuksiin näitä tietosuojasetuksen vaatimuksia täytettäessä.

Mutta mitä tulee näihin työllisyyspalveluihin ja tähän henkilötietosuojaan ja näihin rekistereihin, niin tämä asiakastietojen luovuttaminenhan on jo pitkään puhuttanut aika paljon tässä kentässä, ja itse tapasin tuossa hetki sitten keskisuomalaisen pikkukaupungin työllisyysyksikön henkilöstöä. Nyt kun tässä viime vuosina vastuu näistä työllisyyspalveluista on yhä enemmän toisaalta lipunut sinne kuntiin mutta myös tämän hallituksen mainion hankkeen, tämän työllisyyskokeilun, kautta nyt sitten moni kunta saa ihan konkreettisesti vastuulleen nämä työllisyyden edistämistä koskevat palvelut, niin minun mielestäni tämä kysymys on entistä ajankohtaisempi. Nämä työllisyyspalvelun ammattilaiset, keitä tapasin, sanoivat ihan suoraan, että syy meille — tälle kunnalle — hakeutua tähän työllisyyskokeiluun, on se, että TE-toimistosta näitä asiakastietoja ei ole saatu siinä määrin, että olisi pystytty sitten näiden henkilöiden työllistymistä edistämään. Eli se yhteistyö kuntien ja työvoiman ja elinkeinotoimistojen välillä ei ole toiminut vielä riittävän hyvin. Kun ministeri on paikalla, niin mielelläni kuulisin tästä näkökulmasta hieman lisää, että kuinka nyt sitten tässä uudessa työllisyyskokeilumallissa tämä asia hoituu ja kuinka voitaisiin jatkossa paremmin edistää tätä tiedonsaantia, jotta oikeasti sitten saataisiin niitä suomalaisten työttömien ja työnhakijoiden palveluita hoidettua hyvin ja uutta työtä aikaiseksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2020 vp

14.59 **Anna Kontula vas:** Arvoisa puhemies! Tämäkin lakiesitys sisältää pääosin tavanomaista lainhuoltoa, ja sinällään uudistukset ovat varsin kannatettavia, joskin tietysti herää kysymys, tarvitaanko EU kertomaan Suomelle, että myös työttömien terveystiedot pitää lokittaa, kun kaikkien muiden terveystiedot on lokitettu jo vuosikausia sitten.

Se, mihinkä kiinnitin tässä kuitenkin jälleen kerran huomion, on kysymys automatisoidusta päätöksenteosta. Hallituksen esityksen mukaan digitaalisen palvelutarpeen arvioinnit ja työllisyysuunnitelmat poistettiin perustuslakivaliokunnan lausunnon jälkeen esityksestä johtuen siitä, että katsottiin paremmaksi odottaa yleisiä linjauksia siitä, miten automatisoitu päätöksenteko on toteutettavissa perusoikeusturvallisesti.

No, me tiedämme, että työmarkkinoiden liikkuvuus lisääntyy koko ajan ja digitalisoituminen lisääntyy työmarkkinoilla koko ajan, mikä tarkoittaa sitä, että on aika kova paine siihen, että myös meidän työvoimapalvelumme pystyisivät käyttämään, ihan erilaisella volyyminilla kuin tällä hetkellä, myös automatisoitua päätöksentekoa. Kysehän ei ole tietenkään vain työvoimapalveluista, vaan kysymys on myös meidän sosiaaliturvan järjestämisestä, meidän verotuksen järjestämisestä, monista muista asioista meidän hallinnossamme. Ja tämän takia käyttäisin nyt tämänkin tilaisuuden kiirehtiäkseni oikeusministeriössä toivoakseni käynnissä olevaa selvitystä automatisoidun päätöksenteon ehdoista ja edellytyksistä, jotta me saisimme siirrettyä meidän viranomaiskäytäntömme sellaiselle tasolle, mitä tämä aika ja teknologian kehitys vaativat.

15.01 **Katja Taimela sd:** Arvoisa herra puhemies! Niin kuin täällä on jo todettu, tämä muutos on kovin tekninen ja lähtee Euroopan unionin vaatimuksista.

Mutta tässä yhteydessä haluan kysyä ministeriltä sellaisesta ajankohtaisesta lakihankkeesta kuin työllisyyden kuntakokeilut liittyen tähän tiedonsaantioikeuteen. Edustaja Honkonenhan tämän jo nosti täällä debatissa esille. Koska kunnallahan ei ole tällä hetkellä edes oikeutta saada henkilötietoja TE-toimiston asiakastietojärjestelmästä, ja kun jatkossa osassa kuntia työttömien työnhakijoiden työllistäminen siirtyy todellakin sinne kuntien vastuulle näiden kuntakokeilujen kautta, niin nyt kun ministeri on tässä salikeskustelussa läsnä, kysyn ministeriltä: onko tai onhan tarkoitus säätää erikseen kuntakokeilulain yhteydessä säännöksiä, jotka muuttaisivat nykytilannetta kuntien oikeudesta saada tietoa TE-toimiston asiakastietojärjestelmästä, koska sehan on välttämättömyys sen jälkeen, kun nämä kuntakokeilut ensi syksystä käynnistyvät kunnissa?

15.02 **Aki Lindén sd:** Arvoisa puhemies! Tässä todellakin käsitellään nyt tietosuojan vaikutusta työllisyys- ja yrityspalveluihin. Vierastan itse hieman sitä menettelyä, että täysin mielivaltaisesti laajennetaan tätä salikeskustelua hyvin kauas käsiteltävästä aiheesta, mutta olen kuitenkin sitä mieltä, että kun nyt otsikossa on tämä yritys- ja työvoimapalvelut, niin silloin voi tähän asiaan myös pikkuisen yleisempää näkemystä esittää.

Mehän saimme juuri tuoreet työllisyysastetiedot tammikuulta, ja luku oli 72,1. Jotta sitä voisi havainnollistaa, niin vuosi sitten tammikuussa vastaava luku oli 70,6, vuonna 18 tammikuussa 69,3, vuonna 2017 tammikuussa 67,0 — ja joudumme menemään aina vuoden 1990 tammikuuhun, jotta saisimme korkeamman luvun kuin tämä nykyinen. Silloin se oli 72,9, josta se kyllä sitten vuoteen 93 vajosi silloisen laman vaikutuksesta alle 60 prosenttiin.

Työllisyys on tietysti aivan olennainen kysymys ja työllisyyspalveluilla ja yrityspalveluilla on oma roolinsa, mutta jos yhteen minuuttiin yrittäisi tiivistää, mikä on se kokonais-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2020 vp

kuva, niin kyllähän siinä kaikkein tärkeimmällä sijalla on tietenkin suhdannekehitys. Me kaikki tiedämme, että nyt kansainvälisessä suhdanteessa on huolestuttavia piirteitä, enkä viittaa vain tähän viimeaikaiseen koronaepidemiaan vaan jo pidemmän aikaa näkyvissä olleisiin asioihin. Tällä hetkellä myönteinen työllisyyskehitys tapahtuu pitkälti kotimaisen kysynnän varassa. Siihen taas vaikuttavat ihmisten käteen jäävät tulot, on sitten kysymys eläkkeestä tai vaikkapa palkkatuloista ja muista tuloista. Mutta oli suhdanne hyvä tai huono, niin tietysti olennaista on kilpailukyky, koska sillä me tietenkin suhteessa kilpailijoihimme saamme joko etua tai haittaa. Ja kilpailukyvyssä olennaisinta on meidän innovaatiokykymme, ja se taas on yhteydessä meidän osaamiseemme.

Sitten tulemme oikeasti näihin työllisyys- ja yrityspalveluihin, joilla yritämme ratkaista tätä kohtaanto-ongelmaa. Nythän me olemme sikäli huolestuttavassa tilanteessa, että maassa on yhtä aikaa työvoimatarvetta ja itse asiassa suhteellisen korkea, 6,7 prosentin työttömyys, vaikka tämä työllisyysastekin on hyvä. Tässä mielessä kaikki se, mitä voidaan nyt tehdä kuntakokeilujen tai vaikkapa automatisoidun tiedon avulla, mistä tässä on kysymys, on olennaisen tärkeätä, ja siinä mielessä tämä sinänsä tekninen lakiuudistus tässä on tietenkin omalla tavallaan askel eteenpäin.

15.05 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Täällä edustajat Honkonen ja Taimela ovat nostaneet esille hyvin kuntien problematiikkaa, mikä tällä hetkellä on siinä, että halutaan tarjota työttömille erilaisia palveluja, elikkä TE-keskuksista ei saada tietoja oman kunnan työttömistä. Huoleni on sama kuin täällä kollegoilla, elikkä että nyt kun sitten tämä kuntakokeilu todellakin käynnistyy — tietysti olisi toivonut, että se jo tässä keväällä olisi käynnistynyt, mutta jos se sinne syksyyn siirtyy, niin käynnistyy sitten silloin — siinä vaiheessa on ihan välttämätöntä, että kunnat saavat tiedon niistä työttömistä, keitä sillä alueella on. Itse asiassa jos ajatellaan kuntien näkökulmasta, jotka joutuvat sitten pitkäaikaistyöttömistä Kela-sakkoja maksamaan, olisi äärimmäisen tärkeää, että siinä vaiheessa olisi mahdollisuus saada tieto siitä, ketkä ovat tipahtamassa pitkäaikaistyöttömyyteen, jolloinka kunta olisi valmiina antamaan sitten niitä palveluita ja tukitoimia. Sitä kautta, totta kai, sitten kunnalle se olisi vähemmän rahanmenoa, mutta ennen kaikkea se olisi inhimillisesti oikein auttaa niitä ihmisiä ennen kuin tullaan siihen tilanteeseen, jossa sitten myöskin heidän toimeentulonsa heikkenee työttömyysturvaetuuden pienentyessä. Siinä mielessä tämä kysymys on ihan keskeinen, että onhan tällä uudistuksella nyt tarkoitus myöskin parantaa kuntien mahdollisuutta.

Kuuntelin ministerin puhetta, ja totesitte KEHA-keskuksesta, joka antaisi näitä käyttöoikeuksia. Ilmeisesti tämä on nyt sitten tässä laissa se toimija, joka kunnillekin pystyisi antamaan nimenomaisesti nämä tarvittavat tiedot.

Viime syksynä, vai toissa syksynä, Pohjois-Karjalassa Juuan kunnanjohtaja Markus Hirvonen, joka on mopomiittien ja monien muittenkin hyvien ideoitten isänä kunnostautunut, ihmetteli sitä, että kun kunnassa järjestetään rekrymessut ja oli ajatuksena, että nyt sitten pistetään yrittäjät kohtaamaan työttömien kanssa, niin se kilpistyy siihen, että he eivät saa tarvittavia tietoja niistä työttömistä, joita kunnan alueella on. Onhan tämä ihan käsittämätöntä, että meillä ikään kuin tietosuojalla suojellaan sitä, että työtön ihminen ei saa niitä palveluita, joita hän tarvitsisi ja joita kunta mielellään hänelle olisi tarjoamassa.

15.08 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! Täällä on käytetty monia hyviä puheenvuoroja. Niistä aloittaisin edustaja Essayahin äsken käyttämästä puheenvuorosta. On-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2020 vp

han ei pelkästään kuntakokeiluja silmällä pitäen vaan ymmärtääkseni myös niitä erilaisia palveluja silmällä pitäen, mitä kunnat voisivat ja mitä niiden tulisi tarjota työttömille ja varsinkin pitkäaikaistyöttömille, välttämätöntä ja vähintään hyödyllistä, että kunnalla ja kunnassa olisi tieto näistä pitkään työttömänä olleista henkilöistä. En ymmärrä sitä ajattelua, että aivan erityisesti pitää suojella, että tieto ei mene vaitiolovelvollisilta viranomaisilta toisille vaitiolovelvollisille viranomaisille, koska ovathan esimerkiksi kunnan sosiaali-toimessa olevat viranomaiset aivan yhtä lailla vaitiolovelvollisia kuin esimerkiksi työvoima- ja elinkeinopuolella olevat viranomaiset.

Myös edustaja Kontula käytti erittäin hyvän puheenvuoron, ja on ilo tällä kertaa olla hänen kanssaan samaa mieltä nimenomaan tästä automatisoidusta päätöksenteosta ja sen kiirehtimisestä. Tässähän kävi niin, että Maahanmuuttoviraston automatisoitua päätöksentekoa koskevan lakiesityksen yhteydessä perustuslakivaliokunta totesi, että me tarvitsemme yleislain, jossa laajemmin näitä automatisoidun päätöksenteon ehtoja ja edellytyksiä asetetaan. Nyt tätä yleislakia todellakin toivottavasti siellä oikeusministeriössä kiirehditään, koska muun muassa verottaja on sanonut, että he tarvitsevat huomattavan määrän lisää väkeä töihin, jos eivät voi käyttää nykyiseen tapaan automatisoitua päätöksentekoa, joka ilmeisesti nykytulokinnan mukaan on jonkin verran ongelmallinen nykylainsäädännön kannalta.

Halusin vielä erikseen korostaa sitä, että mielestäni hallitus on tehnyt hyvää työtä työvoimapalvelujen kehittämisessä ja siinä, että työvoimahallinnolle on annettu lisää voimavaroja. On todellakin välttämätöntä ja tuloksellista, että työttömistä, varsinkin pitkään työttömänä olleista henkilöistä, voidaan ottaa niin sanotusti koppi ja tarjota heille henkilökohtaisempaa palvelua ja katsoa tarkemmin, minkälaista palvelua he nimenomaan tarvitsisivat, jotta voisivat työllistyä.

Tähän loppuun on hyvä yhtyä edustaja Lindénin näkemykseen siitä, jos oikein ymmärsin, että näiden hyvien työvoimahallintoon tehtävien uudistusten lisäksi aivan oleellisia ovat monet muut toimenpiteet, joilla pystytään työllisyyttä parantamaan ja joita edelleen hallitukselta odotetaan.

15.11 Joonas Könttä kesk: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Zyskovicz kiitti tuossa hallitusta työllisyyspalveluihin panostamisesta, ja minusta on hyvä jatkaa näin viikon aluksi tätä kiitoslinjaa. Tämä hallitus — kuten myös edellinen keskustan, kokoomuksen ja perussuomalaisten hallitus — on ymmärtänyt, kuinka tärkeää tämän maan tulevaisuudelle on se, että työllisyyspalveluihin panostetaan.

Euroopan unionin tietosuojadirektiivissä on paljon haasteita erityisesti kolmannelle sektorille, niin kuin täällä on aiemmin todettu, mutta myös paljon mahdollisuuksia. Mitä tulee työllisyyspalveluihin, niin olen varsin tyytyväinen siihen, että näiden tietovarantojen avaamiseen nyt panostetaan ja tiedostetaan se, että paitsi TE-toimistot ja kaupungit ehkä tulevaisuudessa myös joku muu, kolmannen sektorin toimija, hyötyvät siitä, kun tieto liikkuu nopeammin ja työn tarjonta toimii ja toisaalta myös työntekijät kohtaavat paremmin.

Samaan aikaan on tärkeää, että pidetään huoli tietoturvasta, ei anneta toisaalta liikaa tietoa mutta ei myöskään pimitetä tietoa, ja kuten täällä aiemmin todettiin, niin kyllä sen tiedon kuvittelisi voivan kulkea vaitiolovelvollisten viranomaisten välillä. Tässähän keskeistä on paitsi turvata yksilön tietoturva — antaa tietoja silloin, kun niitä kuuluu antaa, mutta toisaalta myös suojata ihmisten omaa dataa — niin ymmärtää myös se työvoiman tai pikemminkin tämän nykytilanteen muutos — ihmisen tarve saada työtä, olla töissä, taas ehkä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2020 vp

joutua työttömäksi tai muu elämäntilanteen muutos — jolloin me tarvitsemme nopeampaa datan liikkumista. Tässä olen kyllä tyytyväisenä pannut merkille, että ministeri ja hallitus ovat tiedostaneet tämän asian ja että nyt vihdoinkin ja viimein panostetaan tähän, niin että meillä rajapinnat rikkoontuvat samalla, kun pidetään yksilön omasta suojasta huolta.

15.13 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Kiitos tästä esityksestä ministerille, esittely oli hyvä.

Itsekin pyysin puheenvuoron oikeastaan tämän kuntakokeilun vuoksi, koska tähän en nyt laajenna tiedonsaantioikeutta kuntiin vaan lähtee siitä, että itse asiassa kerätään se oikeus. Kun tällä hetkellä elyt ja TE-toimistot ovat voineet antaa käyttöoikeuden näihin tietoihin, niin nyt se menee KEHA-keskukseen ja KEHA-keskus on se, joka voi antaa sen tietooikeuden, ja se voidaan antaa eteenpäin, jos siellä on toimeksianto, joka tulee KEHALta, elyltä tai TE-toimistolta. Elikkä tässä on aikamoinen prosessi, ja kun tiedämme, että monta kertaa tällaiset luvat tullaan viipymään, jos resursseja ei ole riittävästi, niin toivon, että ministeriö ottaa erityishuolekseen huolehtia sen, että tässä ei käy niin. Sinänsä on perusteltua, että KEHA-keskus pitää rekisteriä ja myöntää ne luvat, koska silloin se voi tehdä myös rekisterinpitäjän velvoitteet paremmin kuin silloin, jos ne olisivat kaikissa TE-toimistoissa tai muualla.

Sitten kun kuntakokeilu tulee, niin toivon, että siinä yhteydessä aidosti mietittäisiin, ketkä ovat ne henkilöt, joille nuo tiedot pitää antaa, koska tiedämme, että se sujuvoittaisi palvelua — tässäkin salissa on nyt käytetty niitä esimerkkejä — sujuvoittaisi palvelua monta kertaa, jos tiedot olisivat kunnassa myös niillä ihmisillä, jotka työttömien kanssa askaroivat.

Samaan aikaan on äärimmäisen tärkeää pitää huolta tietosuojasta. Itselleni oli yllätys esimerkiksi se, että jos käy VR:n sivuilla ja ostaa sarjalipun numerolla, niin ne tiedot lähtevät amerikkalaiselle huutokauppaajalle, joka sitten käy mainoskauppaa niillä tiedoilla, vaikka kyse on meidän VR:n sivustosta. Monta kertaa täällä taustalla tapahtuu sellaisia asioita, mitä me emme huomaakaan, ja kun TE-hallinnon palveluja kehitetään enemmän sähköiseksi, niin on äärimmäisen tärkeää turvata se, että yksilön tiedot säilyvät siellä, missä niiden tiedetään olevan, eivätkä ne lähde maailmalle erilaisiin, joskus epämääräisiinkin käyttötarkoituksiin.

15.15 Piritta Rantanen sd: Herra puhemies! Tässä edustaja Filatov ansiokkaasti kertoi-kin siitä, kuinka ongelmallinen tämä prosessi monesti osaa olla. EU:n tietosuoja-asetus on luonut meille monenlaisia mutkia, ja toivottavasti ne jossakin kohtaa saadaan suoriksi niin, että siitä aidosti olisi etua meille näissä työllistämispalveluissa.

Sellaisen seikan haluaisin kuitenkin tähän keskusteluun vielä tuoda lisää, että meillä on sekä viranomaisilla että työttömällä työnhakijoilla sekä oikeuksia että velvollisuuksia, ja toivottavasti ne tässä kokonaisuudessa otetaan huomioon niin, että tämä koko prosessi olisi joustava ja tarkoituksenmukainen.

Kuntakokeiluihin on tässä muutamaankin kertaan viitattu. Itse tulen tuolta Keski-Suomesta Jämsän kaupungista, jossa on tämä yhteisyritys sote-palveluissa kaupungin ja yksityisen yrityksen kanssa tehty. Siellä olemme törmänneet tähän samaan tiedonsaantioikeusasiaan muutamankin kerran: sopimuksessa yhteisyritystä on velvoitettu työllistämismallilla, mutta tietojapa ei sitten olekaan saanut antaa siitä, ketä mahdollisesti voisi työllistää ja monta muuta mutkaa. Toivottavasti tässä moninaisessa ongelmien kentässä ote-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2020 vp

taan huomioon myös tämä meidän moninaistuva yksityisten kanssa tehtävä yhteistyö ja se tiedonsaanti siinä. Yhteinen tavoitteemme on varmasti se, että ihmisiä saadaan työllistettyä, ja toivottavasti sellaisia raja-aitoja ei tule lisää meidän omasta toimestamme, että tätä tiedonsaantia ei voitaisi sujuvasti jatkaa.

15.16 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Joudun nyt olemaan lähestulkoon kaikkien edellä puhuneiden kanssa eri mieltä. Minun mielestäni kuntien tiedonsaantiongelma on ongelma vain, jos halutaan tehdä hallintoa yli ja ohi ihmisten. Jos henkilöltä itseltään kysytään, saako sinun tietosi antaa tälle ja tälle taholle, hän voi sen suostumuksen antaa, eikä siinä ole mitään ongelmaa. Ongelma syntyy vain silloin, jos ei haluta tavata ihmisiä, keskustella ihmisten kanssa, tehdä heihin kohdistuvaa työtä yhdessä heidän kanssaan. Tällaisen hallintokulttuurin minä mieluummin näkisin kuuluvan historiaan kuin että sitä erityisesti kannustetaan ja edistetään.

Jos nyt ongelma on se, että rekrytussuunnitelman ilmoitusta ei saada työttömille kunnassa toimitettua, niin kyllä minä kovasti ihmettelen. Se on yksi puhelinsoitto TE-toimistoon, missä se kestää 10 minuuttia siltä virkailijalta, että hän lähettää tekstarilla kaikille alueen työttömille tiedon niistä rekrytussuunnitelmista. Jos hän ei sitä tee, hän ei tee duunia kunnalla, koska se on aivan TE-toimiston ydintehtävää lähettää ilmoitus, jos rekrytussuunnitelma alueella on. Jos nämä ovat ne ongelmat, mihinkä törmätään ilman tiedonsaantioikeuksia, niin kyllä se ongelma on enemmän ihan jossain muualla kuin niissä tiedonsaantioikeuksissa.

Jos minä henkilökohtaisesti sairastuisin vaikkapa diabetekseen, mikä on sellainen tieto, joka voi löytyä minun työvoimapolitiikka tiedoistani, niin en minä haluaisi minun Tampereella sosiaalityöntekijänä toimivan siskoni tai minun kirjastonhoitajaäitini käyvän katso-massa sitä mistään rekisteristä, vaan minä haluaisin kertoa itse sen asian heille. Meillä on näissä rekistereissä niin paljon ihan yksityisyydensuojan ydinalueelle kuuluvia asioita, että on täysin perusteltua, että niitä suojataan silloinkin, kun kysymys on vaitiolovelvollisista viranomaisista, koska me tiedämme — tämä on moneen kertaan testattu asia, meillä on lukuisia esimerkkejä lähtien Mika Myllylän keissistä — että nämä vaitiolovelvolliset viranomaiset ovat ihan yhtä lailla uteliaita ihmisiä kuin muutkin. Sitten, kun me olemme jossain pienessä kunnassa, jossa on ehkä kaikkiaan 5 000 tai 10 000 asukasta, niin aivan varmaan joku sinun anoppisi tai ex-tyttöystäväsi on siellä kunnalla töissä ja seuraa sieltä sinun asioita.

Eli mieluummin suhtautuisin tähän tietojenvaihtoon pidättyväisesti ensinnäkin sen takia, että tietojenvaihtoa ei tarvita, jos ihminen itse on toiminnan keskiössä, ja toiseksi sen takia, että myös virkamiehet ovat ihmisiä. Ja ainakin niin kauan, kun se lokitus ei hyvin toimi, niin kauan tässä ei ole tarvetta laajennuksiin.

15.19 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että tällaisia työllistymistä edistäviä lakiesityksiä tulee hallitukselta, ja toivoisin niiden tulevaisuudessa olevan entistäkin tehokkaampia. Tämäkin on hyvä esitys, ja uskoakseni hallitus parantaa juoksuun koko ajan.

Tärkeää olisi huomata kaikissa tulevissa toimitissa, myös tässä ensi syksynä alkavassa työllisyyden kuntakokeilussa, että kunnat ovat aidosti ja erittäin vahvasti oman alueensa työllisyyden edistäjiä. Kyllä sitä määräysvaltaa ja tukea pitää sinne kuntaan tulla. En usko, että keskusjohtoisesti päästäisiin sen parempiin tuloksiin. Onhan sitä toki jo kokeiltu, mutta vielä ei ole sen kummempia tuloksia saatu kuin mitä tähän asti on nähty. Tärkeää olisi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2020 vp

nyt huomata valtionhallinnossa se, että meillä on kunnissa eri yrittäjillä valtava määrä erilaisia yrityshankkeita. Näihin panostaminen ja niiden liikkeelle saanti olisi se aito keino, jolla luodaan aitoja uusia työpaikkoja. Jokainen meistä tietää sen, että verovarjoilla tehdyt työllistymistoimet ovat yleensä määräaikaista. Totta kai niilläkin on oma arvonsa, en niitä väheksy, mutta että saataisiin sellainen pohina päälle, että nämä yritykset tekisivät aitoja työpaikkoja. Esimerkiksi uusiutuvan energian puolella meillä on cleantechiä, vaikka mitä. Siellä on yrittäjillä tuhansia ideoita — tiedän omista ystäväistäni ja tuttavistani, joilla on monia hyviä yritysideoita. Niille pitää saada valtion asianomaiset tuet ja ennen kaikkea byrokraatia purkaa niin, että luvat tulevat ja hankkeet pääsevät liikkeelle. Siellä miljardien investoinnit tällä hetkellä odottavat oikeita päätöksiä. Toivonkin, nyt kun ministeri on paikalla, että tähän saataisiin nopeasti edistystä, tähän noidankehään, jossa investointeja ei tule sen tautta, kun byrokraatia vaatii omat kukkasensa, eikä investointeja ja rakentamista tapahdu.

Toinen asia sitten: nyt on puhuttu paljon työvoiman saannista Suomeen, ulkomailta tulevastä työvoimasta, kun meillä on valtava työvoimapula kuitenkin, vaikka meillä on työttömiä. Meillä on ensi kesänä edessä aika, jolloin muun muassa mansikkapelloilla ja monilla muilla sellaisilla aloilla työvoiman saanti on äärimmäisen vaikeaa kotimaisilta työmarkkinoilta. Kysyn nyt, kun ministeri on paikalla: Miten tällä alalla saataisiin niitä työlupamenettelyjä nopeutettua? Miten me saamme ne kotimaiset tuotteet sieltä pellostä ulos — marjat, hedelmät, mitä sieltä nyt poimitaankaan ja tehdään monta, monta muuta työtä — näihin kun ei työvoimaa Suomesta saa? Miten tätä nyt ollaan nopeutettu, että saataisiin nämä kotimaiset marjat liikkeelle? Koska jos me emme saa niitä liikkeelle, sehän johtaa sitten siihen, että meidän jalostus ei toimi ja pahimmillaan alamme tuoda niitä samoja tuotteita ulkomailta. Ulkomailta tuoduissa tuotteissa on vain se ero, että niissä on pikkusen enemmän ryydytystä erilaisten torjunta-aineiden muodossa.

15.22 Lulu Ranne ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Hoskoselle totean, että olemme varmaan tässä aivan samoilla linjoilla, että uusia työpaikkoja nimenomaan yksityiselle sektorille. [Hannu Hoskonen: Niinhän minä sanoin!] Eli tässä täytyy keskittyä kaikissa työllisyystoimissa siihen, että ei paisuteta julkista sektoria vaan luodaan uusia työpaikkoja yksityiselle puolelle.

Täällä salissa on nyt hehkutettu kovasti näitä hallituksen työllisyystoimia ja todettu, että sujuva tiedonkulku on tärkeää. Kyllä, on hyvä, että kunnille nyt myönnetään näitä oikeuksia valtionhallinnon tietojärjestelmiin, mutta tietojärjestelmät eivät ole hyödyllisiä, jos ne eivät toimi. Toivottavasti hallitus on nyt tietoinen siitä, että nykyisissä järjestelmissä — Valtori, KEHA — on valtavan suuria ongelmia ja että nykyisellään julkishallinnossa, erityisesti nyt täällä valtiolla, valtavasti hukataan työaika, hukataan resursseja ja hukataan asiakkaitten aikaa siinä, että järjestelmät eivät toimi. Siis tämä on aivan valtavan suuri ja kallis olio, joka meillä on tällä hetkellä valtionhallinnon tietojärjestelmissä, ja toivottavasti nyt hallitus puuttuu tähän. Ne siis hidastavat työntekoa ja ovat työttömille, meidän asiakkaillemme, aivan valtavan ongelmallinen asia.

Sitten vielä kuntakokeiluista sen verran, että kuntakokeiluhan ei saa missään nimessä paisuttaa julkista sektoria. Tällä hetkellä on suuri riski, että me rakennamme TE-palveluille rinnakkaista kokeilupuuhaa kuntiin, kun meillä on myöskin kuntien yhtiöt ja meillä on myöskin ulkoisia palveluntuottajia. Tässä on suuri riski, että tästä syntyykin suuri sillisalaatti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2020 vp

Toivottavasti olen väärässä, ja toivottavasti hallitus puuttuu tähän, mutta erityisesti tämä tietojärjestelmäolio vaatii myöskin eduskunnalta aika suuria satsauksia. — Kiitos.

15.24 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa puhemies! Tässä tuli monia kysymyksiä, ja erityisesti nyt kysyttiin kuntakokeiluista ja tiedonsaantioikeudesta. Siis tällä hetkellähän tätä tiedonsaantioikeutta ei ole. Ainoastaan TYP-laissa on oikeus kunnille päästä näihin tietoihin silloin kun kunnan virkamies toimii TYP-lain mukaisessa toiminnossa ja kokonaisuudessa eli siis näissä monialaisissa yhteispalvelujärjestelmissä. Nyt sitten liittyen tähän kuntakokeiluun, mitä tullaan tekemään, niin tarkoitus on, että kun tällä hetkellähän kunnalla ei ole oikeutta päästä näihin tietoihin, niin nyt sitten tässä valmisteilla olevassa kuntakokeilulaissa pitäisi erikseen säätää, että kunnan virkamiehellä on oikeus päästä tietoihin silloin kun hän tekee tässä kokeilulaissa hänelle annettuja tehtäviä TE-toimiston puolesta. Eli kunta olisi tässä kokeilun aikana yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitettu henkilötietojen käsittelijä, eli näin ollen näihin tietoihin pääsisi. Siellä kunnissa päästäisiin sitten tähän Ura-järjestelmään, jossa on siis olemassa työnhakijatiedot ja myös yritystiedot eli tieto yrityksistä, jotka ovat rekrytoimassa työntekijöitä. Tämä on nyt tarkoitus tässä kuntakokeilussa saada aikaan.

Sitten lokituksesta ja siitä, että sen pitää olla kunnossa, mainitsi Kontula. KEHA-keskus nyt sitten vastaa myös asiakastietojärjestelmän lokitietojen keräämisestä ja siihen liittyvistä tehtävistä, ja myös asiakastietojärjestelmässä, tässä henkilötietojärjestelmässä, on lokitus, eli näin ollen lokitietojen avulla voidaan selvittää sitten, kuka on tallettanut tai katsellut henkilötietoja, ja se on tietysti yksilön henkilötietosuojan kannalta tärkeä asia.

Eli kuntakokeiluilla pyritään juuri siihen, että viranomaisten pääsy tietoihin on sujuvaa ja tietoa voidaan hyödyntää siinä työssä, jossa nyt sitten kunnille tulee rooli. Tämä lakikonaisuus on sitten myöhemmin esittelyssä, mutta tämä koskee nyt tätä kokonaisuutta.

Puhemies Matti Vanhanen: Vielä päätetyn ajan puitteissa yksi puheenvuoro voidaan käyttää.

15.27 Ben Zyskowitz kok: Herra puhemies! Nyt palattiin normaaliin, eli olen edustaja Kontulan kanssa eri mieltä. On varmasti totta, ja me tiedämme sen oikeudenkäynneistä, että on liikaa uteliaita poliiseja ja entisen miehensä nykyisen vaimon tietoja urkkivia sosiaalivirkailijoita ja niin edelleen, mutta itse ajattelen, että emme voi perustaa koko lainsäädäntöä tältä osin sen varaan, että meillä on ihmisiä, jotka tekevät rikoksia. Ja kun mainitsitte esimerkkinä sukulaiset, jotka ovat töissä vaikka sosiaalivirastossa tai kirjastossa, niin ei oikeus näihin tietoihin tietystikään tarkoita sitä, että kuka tahansa kunnalla töissä oleva saisi niitä katsoa, vaan on tämä tarkoitussidonnaisuuden periaate, joka tarkoittaa sitä, että virkamies saa käyttää hänellä olevia oikeuksiaan vain sen tarkoituksen toteuttamiseksi, jota varten ne on hänelle annettu. Se tietysti jo tarkoittaa sitä, että tällaisia aiheettomia, perusteettomia kurkkimisia ei saa tehdä. Eli kyllä minun mielestäni tärkeätä on se, että viranomaisten välinen tieto kulkee ja voidaan ihmisiä auttaa, ja sehän olisi tarkoituksena esimerkiksi siinä, että kunnan sosiaalivirkailijoilla olisi siinä kontekstissa oikeus näihin työttömien tietoihin.

Eräänlainen kukkanen tästä nykyisestä tilanteesta, jossa kielletään antamasta edelleen tietoja vaihtolovelvollisille viranomaisille, oli tietysti se laki, joka täällä muutama vuosi sitten säädettiin, jossa annettiin Kelalle oikeus antaa kuntien sosiaaliviranomaisille oikeus

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2020 vp

kunnassa olevien sotaveteraanien tietoihin siltä osin, keitä siellä on, jotta kunnat pystyvät näitä ihmisiä auttamaan. Se vaati siis erillisen lain tässä eduskunnassa, jotta kunnan sosiaalitoimi sai oikeuden tietää, keitä sotaveteraaneja kunnassa on, jotta he voisivat heitä auttaa.

Edustaja Hoskonen nosti esiin kysymyksen tästä kansainvälisestä rekrytoinnista, ja yhdyin siihen ajatukseen, mitä edustaja Hoskonen toi esiin. Ja korostaisin ministeri Haataiselle, että ei se auta, että te siirrätte sisäministeriöstä TEMiin näitä työperäisen rekrytoinnin asioita hoidettavaksi, jos te ette puutu niihin ongelmiin, jotka todella aiheuttavat näitä viiveitä, kuten Maahanmuuttoviraston liian vähäiset resurssit. Eli antakaa Migrille lisää voimavaroja, niin varmasti sitä kautta parhaiten nopeutetaan sekä näiden työperäisten että muidenkin oleskelulupahakemusten ja turvapaikkahakemusten käsittelyä.

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.30.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 21.15.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.